

# A rejtély

Mindig is foglalkoztatott Orpheusz és Eurüdiké talányos sorsa, s most, hogy az Újvidéki Rádió Kantiléna nevű ifjúsági zenei magazinja is kitért erre a legendára, Gluck operája kapcsán, ismét végiglapoztam az erre vonatkozó irodalmat.

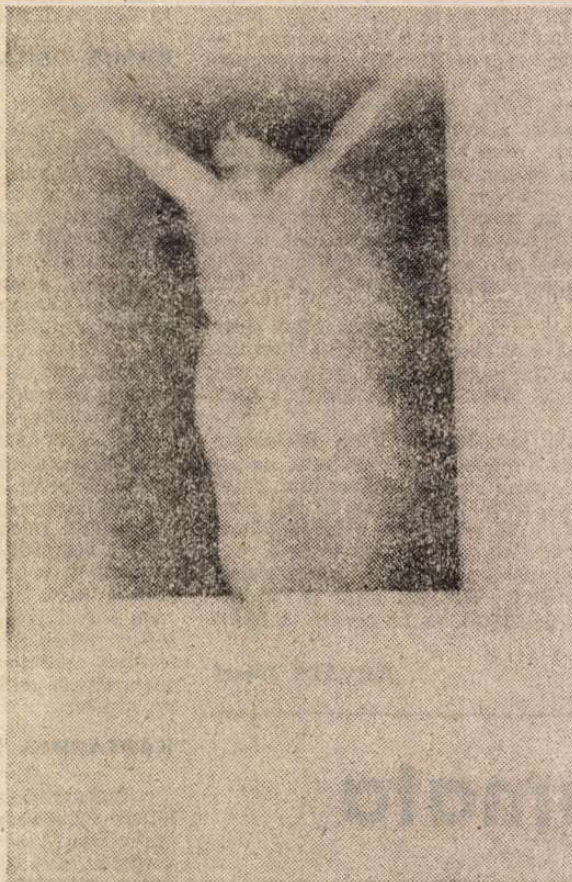
A történetet nagyjából, mindenki ismeri: Eurüdikét megmarja a mérges kígyó, s ez a halálát okozza, majd később a csodás hangú Orpheusznak megengedik, hogy alászálljon az alvilágba, és felhozza feleségét, ennek csupán egy feltétele van: amíg föl nem ernek, nem nevezhet rá. Már majdnem kijutnak a holtak birodalmából, ekkor Orpheusz mégis megtördül, s ezzel örökre elveszíti szerelmét.

Mindebben talán a legkevésbé rejtélyes az egyébként különösnek tűnő feltétel, de ez volt az alvilágak törvénye: senkinek sem volt szabad megpillantania őket. Ez tehát axióma, ne fecsereljünk rá több szót. Az igazán izgalmas kérdés az, miért tekintett vissza Orpheusz?

Robert Graves A görög mítoszok c. könyvében úgy véli azért, hogy megbizonyosodjék, követi-e Eurüdiké valójában. Trencsenyi-Waldapfel Imre a Görög régék című munkájában úgy fogalmaz, hogy „Orpheusz eszét elvette a vágy hitvese után”. Kerényi Karoly (Görög mitológia c. könyvében) összegezi és kikerekíti a kérdéscsoportot: „Miért nezett rá a dainok mégis? Mi volt az oka, az élő és a halott közötti nagy, végleges elszakadáson kívül? Örület volt? Még akarta csókolni az asszonyt? Vagy csak biztosan akarta tudni, hogy követi?”

Nos, úgy gondolom, Orpheusz tudta, hogy a csókkal még ráér, másrészt affelől sem lehettek kctelyei, hogy Eurüdiké követi-e, megengedték-e számára a távozást, hiszen az alvilág istenei szavatartóak voltak. Miért nezett mégis hátra? Azt hiszem, egyszerűen szeretetből: szerette volna már látni a feleségét. Ezért örültem meg, amikor **Eörsi István Urügyeim** c. esszéjében a következő sorokat olvastam e kérdésről: „A megoldás szegénytelenül egyszerű. Ma jöttem rá, mégpedig úgy, hogy szerénytelenül Orpheusz helyébe képzeltem magam. Bárki utánam csinálhatja, és akkor látni fogja: ha meg lehet állni, hogy ne forduljunk vissza, és ne nézzük meg Eurüdikét, akkor nem is érdemes a Hádészbe utazni érte.”

Még annyit, hogy Raniero de Calzigi, a Gluck-opera szövegírója eltért az eredeti tragikus befejezéstől, s a módosított változat szerint Zeusz meghatja a szerelmek önfelelőző hűségét, ezért ismét életre kelti Eurüdikét, így a boldog házaspár megérkezik a földre és Amor templomában dicsőítik a szerelm mindenható istenét. Nos, ezzel kapcsolatban viszont nem mondhatunk



mást, mint azt, hogy a művészet végül is az élet korrekciója. Egy szöveggényvíró — valahol kétszáz évvel ezelőt — így látta jónak a történetet befejezni...